

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

39

Muzeum Krakowa

Kraków 2021

Recenzenci zeszytu 39 / Reviewers of Volume 39:

Marek Herma (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Dorota Folga-Januszewska (Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie), Marta Wardas-Lasoń (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Piotr Majewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), Krzysztof Mikulski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Krzysztof Mroczkowski (Uniwersytet Rzeszowski), Zdzisław Noga (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Adam Regiewicz (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie), Jacek Salwiński (Muzeum Krakowa), Marcin Starzyński (Uniwersytet Jagielloński), Joanna Strzyżewska (Muzeum Krakowa), Joanna Torowska (Uniwersytet Jagielloński), Anna Ziębińska-Witek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Mariusz Wołos (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Agata Zachariasz (Politechnika Krakowska), Anna Zapalec (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Maria Zientara (Muzeum Krakowa), Jacek Zinkiewicz (Muzeum Krakowa)

Redaktor prowadzący / Commissioning editor: Anna Biedrzycka

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Maria Piechaczek-Borkowska

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Ilustracje / Illustrations: Agra-Art SA Dom Aukcyjny i Galeria, Archiwum Klasztoru OO. Karmelitów w Krakowie na Piasku (AKKr), Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Biblioteka Narodowa (BN), Fundacja Muzeum Wojciecha Weissa, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (MJP), Muzeum Krakowa (MK), Muzeum Lotnictwa Polskiego (MLP), Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK), Muzeum Narodowe w Warszawie (MNW), Muzeum Regionalne w Siedlcach, Muzeum Śląskie, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Muzeum Zamkowe w Malborku, Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC), Salon Dzieł Sztuki Connaissanceur Kraków, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki
oraz / and: cottonbro / Pexels, Marcin Czechowicz, Mateusz Drożdż, Adam Gryczyński, Flavia Jacquier / Pexels, Andrzej Janikowski, Grzegorz Jeżowski, Tomasz Kalarus, Józef Korzeniowski, Rafał Korzeniowski, Janusz Kozina, Dariusz Krzyształowski, Marek Lasyk, Maciej Łabudzki, Jerzy Łobaza, Jadwiga Rubiś, Anna Stankiewicz, Kinga Tarasek, Scott Webb / Pexels, Krzysztof Wilczyński, Marcin Zdanowski

ISSN 0137-3129

© Muzeum Krakowa, Kraków, 2021

Wydawca / Publisher:

Muzeum Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków

www.muzeumkrakowa.pl

www.facebook.com/muzeumkrakowa

www.muzeumkrakowa.pl/krzysztofony-zeszyty-naukowe

Rocznik jest wpisany do prowadzonego przez MEiN Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych z 21 grudnia 2021 r.: na liście nr 32489; unikatowy identyfikator czasopisma – 201305 / The annual is included on the updated list of scholarly journals and peer-reviewed proceedings from international conferences accredited by the Ministry of Education and Science published on 21 December 2021: item No. 32489 on the list; the journal's unique identifier is 201305

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa / The periodical originally comes out in paper

Printed in Poland

Nakład: 200 egz. / An edition of 200 copies

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

Druk / Print: System-Graf Drukarnia, Agencja Reklamowo-Wydawnicza Janusz Laskowski

Redaktor / Editor

Michał Niezabitowski

Rada Naukowa / Scientific Council

Zdzisław Noga – przewodniczący / President (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Antoni Bartosz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie), Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Péter Farbaký (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry), Jacek Gądecki (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Jacek Górski (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Dariusz Kosiński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Krasny (Uniwersytet Jagielloński), Anna Niedźwiedz (Uniwersytet Jagielloński), Jacek Purchla (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie), Volker Rodekamp (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, RFN)

Komitet Redakcyjny / Editorial Committee

Marcin Baran, Monika Bednarek, Anna Biedrzycka, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Zdzisław Noga, Waław Passowicz, Jacek Salwiński, Joanna Strzyżewska, Andrzej Szoka, Maria Zientara, Jacek Zinkiewicz – sekretarz / secretary

Mgr inż. Andrzej Janikowski (1954–2020).

Wspomnienie

Informacje o autorze: historyk sztuki, zastępca dyrektora ds. organizacji działalności podstawowej Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0003-0861-7649>

Information about the author: art historian, deputy director for core activity organization at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0003-0861-7649>

7 lipca 2020 roku zmarł Andrzej Janikowski, utalentowany fotograf, nasz przyjaciel od wielu, wielu lat. Zawsze skromny, zawsze życzliwy, zawsze uśmiechnięty, na swoich zdjęciach zatrzymał nie tylko czas, ale też utrwalił wielu ludzi, których dziś już z nami nie ma. Opisywał świat fotografią i robił to z ogromną empatią i zrozumieniem.

Andrzej Janikowski urodził się 28 kwietnia 1954 roku w Skarżysku-Kamiennej. Tam też ukończył III Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica, następnie przyjechał do Krakowa, gdzie rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Krakowskiej. Po ich ukończeniu przez kilka lat pracował w swoim zawodzie jako inżynier chemik. Jednak jego prawdziwą pasją i powołaniem była fotografia, chociaż w tej akurat dziedzinie był samoukiem. Fotografiami zainteresował się już w szkole podstawowej. W książce Ewy Kozakiewicz *Opowieści fotografistów 2* wspomina początek swojej kariery fotograficznej, kiedy w drugiej klasie szkoły podstawowej dostał aparat marki Druh, a następnie razem z kolegą zrobił własnoręcznie pierwszy powiększalnik z puszek po marmoladzie i przedniej ścianki aparatu Druh¹.

W 1987 roku zaczął fotografować zawodowo i założył własną firmę fotograficzną pod nazwą Fotograf Domowy. Tą drogą pozyskał pierwsze komercyjne zlecenie na fotografowanie baletu w jednej z krakowskich szkół baletowych – to był strzał w dziesiątkę, w ciągu następnych lat fotografia tańca stała się jego specjalnością. W 1990 roku zaczął pracę w laboratorium Kodak Express w Krakowie, najpierw jako fotograf laborant, a później jego kierownik. Pracował również jako kierownik laboratorium Empik Foto w krakowskim Empiku.

Od roku 1999 datowała się jego przygoda z spektaklami butoh pokazywanymi w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie. Śmiało można powiedzieć, że była to jego ulubiona dziedzina sztuki. Nie opuścił żad-

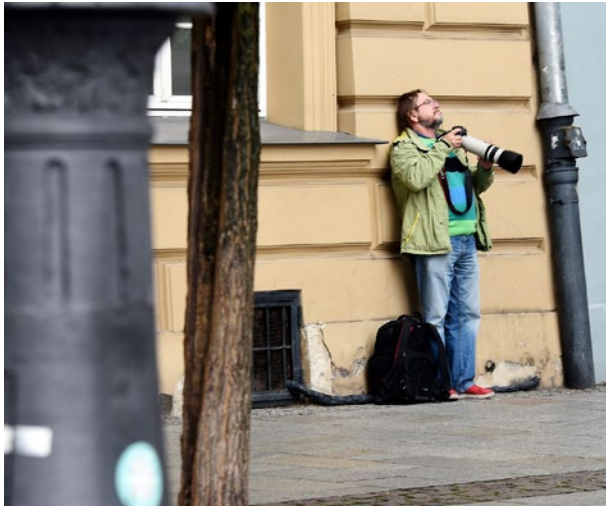
nego spektaklu pokazywanego przez japońskich tancerzy, a zgromadzony przez niego bogaty materiał pozwolił Muzeum Manggha w 2009 roku na zorganizowanie z okazji 15-lecia Muzeum i Roku Butoh wystawy fotograficznej *Mrok, ciało, ruch*. W 2007 roku był jednym z założycieli nieformalnego stowarzyszenia krakowskich fotoreporterów pracujących dla mediów – Krakowskiej Witryny Fotograficznej. To tam mogliśmy oglądać często nigdzie niepublikowane zdjęcia z krakowskich spektakli autorstwa Andrzeja.

Od 2010 roku był fotografem w Muzeum Krakowa. Współpracował także z wieloma krakowskimi instytucjami kulturalnymi, m.in. Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, Małopolskim Ogrodem Sztuki oraz, wspomnianym już wcześniej, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha. Fotografował krakowskie zespoły tańca współczesnego: Art Color Ballet, Krakowski Teatr Tańca, współpracował również z kilkoma krakowskimi szkołami baletowymi. Fotografie Andrzeja ukazały się w kilkudziesięciu publikacjach książkowych, znajdują się też w zbiorach Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha oraz Muzeum Krakowa.

W 2014 roku zajął drugie miejsce w konkursie fotograficznym *Instynkt*, zorganizowanym w ramach Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Tańca SCENA OTWARTA w Tarnowie, który realizowany był przez Centrum Sztuki Mościce. Praca Andrzeja zatytułowana *Niechęć* została

¹ Kozakiewicz Ewa: *Opowieści fotografistów 2*. Muzeum Historii Fotografii w Krakowie. Kraków 2015. Andrzej Janikowski, s. 42.

Andrzej Janikowski podczas pracy, 20 września 2016 r., fot. Marek Lasyk

wybrana spośród 321 prac nadesłanych na konkurs przez 46 autorów. Juror konkursu Andrzej Dudziński trafnie ujął fenomen tego dzieła: „Ta praca uderzyła mnie przy pierwszym oglądaniu jako skończone dzieło”. Opinia ta doskonale współgra z tym, co sam Andrzej powiedział kiedyś o fotografii tańca: „Każdy spektakl jest ulotnym zjawiskiem, dla mnie istotną rzeczą jest zatrzymanie w ruchu, zamrożenie tej ulotnej rzeczy, sztuki tańca. Trzeba uchwycić moment, a z całego spektaklu wybrać kilka kulminacyjnych momentów. Nie każdy dobry fotoreporter potrafi zrobić dobre zdjęcia tańca. Do tego trzeba jednak doświadczenia, nie wystarczy samo świetnie opanowane rzemiosło. Nie robię zbliżeń twarzy, staram się ująć całą grupę lub sylwetki tancerzy, tak mnie tego nauczono. (...) Fotografuję taniec tak, jak czuję i uważam, nigdy nie miałam zlecenia, w którym ktoś mi narzucał sposób fotografowania, staram się, aby moje zdjęcia były proste. W minimalnym stopniu robię postprodukcję zdjęć”².

W tym samym 2014 roku w ramach drugiej edycji Międzynarodowego Festiwalu Tańca Współczesnego KROKI, odbywającego się pod hasłem *Pomiędzy światami* w Małopolskim Ogrodzie Sztuki, Andrzej Janikowski prezentował swoją autorską wystawę zdjęć tańca pod tytułem *Zatrzymane*.

Nic dwa razy się nie zdarza... Pewne rzeczy już nie wrócą i tylko fotografia pozwoli o nich przypomnieć. Tę ulotność chwili Andrzej dla nas zachował, potrafił uchwycić

W czasie próby teatralnej, 25 lutego 2014 r., fot. Marek Lasyk

nić nieuchwytnie. Tak mówił o swoim zawodzie: „Uważam, że profesjonalność fotografa rozpoznaje się także po tym, w jaki sposób zachowuje się podczas robienia zdjęć na spektaklu. Czy szanuje ciszę w ruchu i pauzy, czy nie przeszkadza widzom. Staram się kilka razy fotografować spektakle. Do fotografowania na próbach rzadziej mam okazję, nie ma takiej praktyki wśród tancerzy (...). Siedząc na spektaklu, nawet lubię to, że jestem »przypisany« do jednego miejsca i się nie ruszam, pomaga mi to nie rozproszyć uwagi, nie pozwalam sobie wtedy na marzenia o ujęciach tancerzy z różnych miejsc. Myślę, że fotograf powinien być przede wszystkim dyskretny”³. Słowo dyskretny najlepiej oddaje postawę Andrzeja w trakcie wykonywania zdjęć, pracował w skupieniu i z niesamowitym spokojem. Był absolutnym profesjonalistą w swoim fachu, a bywał też artystą, o czym świadczą jego dzieła⁴.

Jego sylwetka i dorobek artystyczny zostały przedstawione we wspomnianej już książce *Opowieści fotografistów 2* oraz w albumie poświęconym polskim współczesnym fotografom tańca *Nienasycone spojrzenia*⁵. Jego biogram jest też zamieszczony w *International Encyclopedia of Photographers*⁶.

Dzięki jego talentowi i niezwykłej pracowitości posiadamy dokumentację dorobku Muzeum Krakowa z ostatnich 10 lat. Andrzej, dziękujemy za Twoją obecność w naszym muzealnym świecie. Zostaniesz na zawsze w swoich pracach i w naszej wdzięcznej pamięci.

² Królicza Anna: Andrzej Janikowski, Kraków. Zatrzymać w kadrze ulotność sztuki. W: *Nienasycone spojrzenia*. Red. Anna Królicza. Centrum Kultury Mościce, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca. Tarnów–Warszawa 2017, s. 61. Zob. też *Andrzej Janikowski* [online]. Muzeum Krakowa, Facebook, 8 lipca 2020 [dostęp 10 października 2020]. Dostępny w internecie: <https://www.facebook.com/muzeumkrakowa/photos/andrzejanikowski-od-dziesi%C4%99ciu-lat-zwi%C4%85zany-by%C5%82-z-pracowni%C4%85-fotograficzn%C4%85-muze/10157770498788495/>.

³ Królicza Anna: Andrzej Janikowski..., s. 61.

⁴ Zestawienie wystaw, w których Andrzej Janikowski brał udział, zob. *Andrzej Janikowski – Fotografia* [online]. [dostęp 30 października 2020]. Dostępny w internecie: <https://web.archive.org/web/20211122184236/http://ajanikowski.simplesite.com/>.

⁵ *Nienasycone spojrzenia...* Andrzej Janikowski, s. 40–45, 61, 125, 131.

⁶ *International Encyclopedia of Photographers*. Switzerland 1997: Andrzej Paweł Janikowski [online]. [dostęp 12 listopada 2020]. Dostępny w internecie: <http://auer01.auerphoto.com/en/ency/detail/32344>.

Bibliografia

- Andrzej Janikowski* [online]. Muzeum Krakowa, Facebook, 8 lipca 2020 [dostęp 10 października 2020]. Dostępny w internecie: <https://www.facebook.com/muzeumkrakowa/photos/andrzej-janikowski-od-dziesi%C4%99ciu-lat-zwi%C4%85zany-by%C5%82-z-pracowni%C4%85-fotograficzn%C4%85-muze/10157770498788495/>
- Andrzej Janikowski – Fotografia* [online]. [dostęp 30 października 2020]. Dostępny w internecie: <https://web.archive.org/web/20211122184236/http://ajanikowski.simplesite.com/>
- International Encyclopedia of Photographers*. Switzerland, 1997: Andrzej Paweł Janikowski [online]. [dostęp 12 listopada 2020]. Dostępny w internecie: <http://auer01.auerphoto.com/en/ency/detail/32344>
- Kozakiewicz Ewa: *Opowieści fotografistów 2*. Muzeum Historii Fotografii w Krakowie. Kraków 2015. Andrzej Janikowski, s. 42–53
- Królica Anna: Andrzej Janikowski, Kraków. Zatrzymać w kadrze ulotność sztuki. W: *Nienasylenie spojrzenia*. Red. Anna Królica. Centrum Kultury Mościce, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca. Tarnów–Warszawa 2017, s. 61
- Nienasylenie spojrzenia*. Red. Anna Królica. Centrum Kultury Mościce, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca. Tarnów–Warszawa 2017. Andrzej Janikowski, s. 40–45, 61, 125, 131